

Sisäministeriö

Dnro L2024-06

1 (4)

11.3.2024

kirjaamo.sm@gov.fi

maahanmuutto-osasto.sm@gov.fi

Lausuntopyyntö: VN/23086/2023, 9.2.2024

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE KANSALAIUUUSLAIN MUUTTAMISESTA

Pyydettyä lausuntona Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) esittää seuraavaa.

Koskien kuulemisaikaa

Lausuntopyyntö on pyydetty normaalia lyhyemmällä lausuntoajalla. Asianajajaliitto toteaa yleisesti, että säädösvalmistelun kuulemisoppaan kohdan 1.9 mukaan lausuntoajan tulee olla vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Käsillä olevassa asiassa alkuperäinen lausuntopyyntö on esitetty kolmen viikon lausuntoajalla, jonka jälkeen sisäministeriö on oma-aloitteisesti pidentänyt lausuntoaikaa viikolla.

Asianajajaliitto katsoo, että tavanomaista lyhyemmän lausuntoajan perusteluna esitetty pyrkimys saattaa esitys eduskunnalle siten, että se ehditään käsitellä kevätistuntokaudella 2024 ei voi olla asianmukainen perustelu ottaen huomioon se seikka, että lakiesityksessä ei Asianajajaliiton käsityksen mukaan käsitellä mitään kiireellisiä seikkoja. Mikäli asia on kuitenkin ministeriön mielestä kiireellinen, tulee tämä huomioida aikataulussa muissa kohdin kuin lausuntopyynnöllä, ottaen huomioon, että kuulemisen tarkoitus on pyrkiä selvittämään valmistelevaan asiaan liittyvät erilaiset näkökohdat, vaikutukset ja käytännön toteuttamismahdollisuudet kuulemalla asianmukaisesti keskeisiä sidosryhmiä ja kansalaisia, ja tätä voidaan pitää keskeisenä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vaikuttamiskanavana lainvalmisteluun.

Yleisiä huomioita

Kansalaisuuslain asumisaikasääntely on tällä hetkellä osin tulkinnanvarainen, mitä osoittaa myös oikeuskäytäntö tältä osin (esim. KHO 2015:175). Siten tavoite yksinkertaistaa sääntelyä on sinänsä kannatettava tavoite.

Asianajajaliitto kiinnittää asiassa kuitenkin yleisesti huomioita siihen, että vaadittavia asumisaikoja ollaan merkittävästi pidentämässä, ja myös kerätyn asumisajan poistaminen johtaa siihen, että Suomen ulkopuolella vietetyt sallitut ajat lyhenevät merkittävästi, minkä lisäksi kohtuuspoikkeukset ollaan esityksessä poistamassa kokonaan.

Asiassa olisi tältä osin huomioitava edellä mainittujen seikkojen negatiivinen vaikutus Suomen vetovoimaan kansainvälisten osajien silmissä. Asumisaikavaatimuksen pidentäminen saattaa vaikuttaa myös Suomen pitovoimaan sellaisille henkilöille, joille on tarjolla erilaisia työtilaisuuksia myös muissa maissa. Maamme houkuttelevuuden ja ulkomaisen työvoiman pitovoiman näkökulmasta ehdotettu 8 vuoden asumisaikavaatimus voi olla liian pitkä.

Asumisaikaan hyväksyttävä oleskelu

Kansalaisuuslain voimassa olevan 15 §:n 2 momentin mukaan myös ilman lupaa oleskeltu aika on voitu tietyissä tilanteissa hyväksyä asumisaikaan, jos sitä on hakijan kannalta pidettävä kohtuullisena. Esityksen mukaan tämä poikkeusmahdollisuus aiotaan poistaa.

Asianajajaliitto ei pidä perusteltuna sitä, että tämä harvoin ja tiukoin edellytyksin sovellettu poikkeusmahdollisuus poistetaan. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa henkilö ei ole terveydellisistä syistä tai siitä syystä, että hänen vanhempansa olisivat jättäneet hakematta jatko-oleskelulupaa ajoissa ja jossa henkilö on sittemmin täysi-ikäistynyt.

Asianajajaliiton käsityksen mukaan poikkeusmahdollisuutta sovelletaan harvoin ja erittäin tiukin edellytyksin ja poikkeusmahdollisuuden säilyttäminen olisi perusteltua kohtuusperusteella.

Asumisaikaan hyväksyttävät ulkomaanpäivät

Asianajajaliitto viittaa tältä osin yleisissä huomioissa lausuttuun.

Edelleen kiinnitetään kuitenkin huomioita siihen, että mahdollisuus poiketa vaatimuksesta, mikäli poissaolo Suomen ulkopuolella on johtunut painavasta henkilökohtaisesti syystä, ollaan esityksessä poistamassa. Asianajajaliitto tuo esiin, että tätä poikkeusta on sovellettu tarkoin edellytyksin ja esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö joutuu Suomen ulkopuolella sairaanhoitoon, eikä pysty matkustamaan Suomeen, tai koronaviruspandemian aikana siihen, että joistain maista liikenneyhteydet kokonaan katkesivat. Edelleen esimerkiksi matkustusasiakirjojen menettäminen rikoksen uhrina ja tästä syystä johtuvat pitkäkin viivästys suurlähetystön kanssa asioimiseksi voivat olla syitä, joihin henkilön on mahdoton henkilön itse vaikuttaa.

Kuten edellä, Asianajajaliiton käsityksen mukaan poikkeusmahdollisuutta sovelletaan harvoin ja erittäin tiukin edellytyksin ja poikkeusmahdollisuuden säilyttäminen olisi perusteltua kohtuusperusteella.

Asumisaikavaatimuksesta poikkeaminen kielitaitoedellytyksen täytyessä 18 a §

Asianajajaliitto pitää kannatettavana kielitaitoedellytyspoikkeuksen säilyttämistä, vaikka kiin viiteen vuoteen pidennettynä.

Asianajajaliitto kiinnittää yleisesti huomiota kielitaitovaatimukseen liittyen siihen, että kotouttamispalveluita ja tasokkaita Suomen kielen kielikursseja tulee olla riittävästi saatavilla, jotta kielitaitoedellytys on käytännössä hakijoille saavutettavissa.

Kansainvälistä suojelua saavan tai tahtomattaan kansalaisuudettoman osalta tehtävät poikkeukset

Esityksessä aiotaan kokonaan poistaa kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden osalta nykyinen oikeustila, jonka mukaan asumisaika on laskettu siitä lähtien, kun henkilö on tehnyt turvapaikkahakemuksen, tai tullut Suomeen kiintiöpakolaisena.

Ehdotettu lakimuutos pidentää turvapaikanhakijoiden asumisaikavaatimusta nykyisestä merkittävästi. Turvapaikkaprosessit voivat olla pitkiä henkilöstä itsestään riippumattomasta syystä. Lisäksi, mikäli Maahanmuuttovirasto tekee asiassa kielteisen päätöksen, voi se kuitenkin palautua hallinto-oikeudesta tai korkeimmasta hallinto-oikeudesta käsittelyyn. Koko prosessi voi kestää useita vuosia. Kansainvälisen suojelun myöntämisellä tunnustetaan se, että hakijalla on ollut peruste hakea ja saada kansainvälistä suojelua jo maahan saavuttuaan. Hänen haitakseen ei näin ollen tulisi Asianajajaliiton näkemyksen mukaan lukea sitä, ettei oikeaa ratkaisua ole tehty heti ensiasteessa, mikä on johtanut tarpeeseen hakea oikea ratkaisu oikeusteitse.

Kiinnitämme huomiota siihen, että pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen (SopS 80/1968) mukaan sopimusvaltioiden on mahdollisuuksien mukaan helpotettava pakolaisten sopeutumista yhteiskuntaan ja heidän kansalaistamistaan. Erityisesti valtioiden on pyrittävä nopeuttamaan heidän sopeutumistaan yhteiskuntaan ja heidän kansalaisiksi pääsyään.

Asianajajaliitto kiinnittää huomioita siihen, että hakijalta joka tapauksessa vaaditaan kielitaito- ja nuhteettomuusedellytys, joten kansalaisuuden saaminen ei ole automaatio. Kielitaitoedellytyksen vuoksi joka tapauksessa edellytykset täyttyviä hakijoita on varsin vähän, joten muutos koskee vain hyvin pientä henkilöpiiriä, joka on lähtökohtaisesti integroitunut Suomeen erinomaisesti, ja kansalaisuuden saamisen mahdollisuus nimenomaisesti kannustaa kielitaidon oppimiseen ja integroitumiseen nopealla tahdilla.

Yleisesti ottaen voidaan katsoa, että pakolaisaseman tai toissijaista suojelua saaneen henkilön tavoitteena ei ole ollut saapua Suomeen tavoitteenaan saada kansalaisuus. Näin ollen nyt esitetyn kaltaisella asumisaikaedellytyksen muutoksella ei ole vaikutusta Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrään, eikä siten kysymys ole ”vetovoimatekijästä”. Suurin osa hakijoista ei saa Suomesta edes oleskelulupaa, vaan tulee käännetyksi kotimaahansa.

Kiireellinen käsittely kansainvälistä suojelua saaneiden osalta

Kiireellisen käsittelyn tavoite on sinänsä kannatettava, mutta Asianajajaliitto kiinnittää huomioita siihen, että Maahanmuuttovirastolle tulee olla todelliset resurssit noudattaen kiireellistä käsittelyaikaa. Edelleen vaarana on, että vastaavat muiden kansalaisuutta hakevien käsittelyajat pidentyvät entisestään. Käsittelyajat ovat tällä hetkellä kansalaisuusasioissa erittäin pitkiä, jopa useita vuosia.

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Helsingissä 11. päivänä maaliskuuta 2024

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI Asianajaja Matti Rautakorpi, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu hallinto-oikeuden asiantuntijaryhmässä.